

Nr 163

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående huvudmannaskapet för rådhusrätterna m. m., såvitt propositionen hänvisats till statsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

I propositionen nr 156 har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till 1) lag med vissa bestämmelser angående statens övertagande av huvudmannaskapet för rådhusrätterna, 2) lag om ändring i rättegångsbalken, 3) lag med vissa bestämmelser angående stads förenande med domsaga, 4) lag angående upphävande av lagen den 5 april 1949 (nr 114) om val av borgmästare och rådmän, 5) lag om ändrad lydelse av 14 § konkurslagen, samt 6) lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 4 juni 1937 (nr 306) om behörighet för häradsrätt att upptaga sjörättsmål,

dels ock godkänna de grunder, som angivits i propositionen för personalorganisationen i rådhusrätterna efter förstatligandet.

Propositionen har såvitt avser vid propositionen fogade lagförslag hänvisats till lagutskott och i övrigt till statsutskottet.

Propositionen

I propositionen föreslås på grundval av domstolskommitténs betänkande angående rådhusrätternas förstatligande (SOU 1963: 56), att de kommunala domstolarna, rådhusrätterna, skall förstatligas från och med den 1 januari 1965. I anslutning härtill behandlas vissa administrativa spörsmål i samband med rådhusrätternas infogande i det statliga domstolssystemet. Vidare framlägges förslag till personalplaner, såvitt avser i huvudsak den ordinarie domarpersonalen i de olika rådhusrätterna.

Vad beträffar *administrationen* av rådhusrätterna förordas, att hovrätterna, som omhänderhar administrationen av domsagorna, blir chefsmyndighet även för rådhusrätterna och i sådan egenskap i princip får avgörandet i viktigare administrativa frågor. Härvid förutsattes, att rådhusrätterna får möjlighet att delegera sin beslutanderätt i sådana ärenden till viss råd-

husrätt. Detta gäller alldeles särskilt de stora rådhusrätterna i Stockholm, Göteborg och Malmö, där en delegation torde bli nödvändig redan av praktiska skäl. Det torde enligt departementschefen böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter i berörda hänseenden.

Även frågor om bestämmande av arbetsfördelning mellan ledamöter i rådhusrätt bör enligt departementschefen, såsom allmänt gäller för häradsrätternas domarpersonal, i princip avgöras av hovrätt. Med hänsyn till de speciella förhållandena vid rådhusrätterna i de tre största städerna avses emellertid bestämmelser om arbetsfördelning inom dessa rådhusrätter i vart fall till en början komma att meddelas i särskilda av Kungl. Maj:t fastställda arbetsordningar.

Ett av huvudsyftena med den föreslagna huvudmannaskapsförändringen beträffande rådhusrätterna har varit att, utan att föregripa resultatet av den pågående allmänna översynen av domstolsväsendet, utjämna olikheterna mellan rådhusrätter och häradsrätter. I detta syfte har bl. a. föreslagits sådan ändring i rättegångsbalken, som innebär att rådhusrätternas assessorstjänster avskaffas och att ordinarie domare i rådhusrätt skall vara borgmästare och rådmän. Därutöver förutsätts, att fiskaler och tingsnotarier skall kunna tjänstgöra vid rådhusrätt samt att möjlighet bör finnas att anlita hovrättsfiskal för kvalificerade vikariat eller andra särskilda uppgifter i sådan domstol.

I fråga om *personalorganisationen* för rådhusrätterna föreslås mot bakgrunden härav, att tjänster enligt vidstående tabell skall finnas inrättade för borgmästare och rådmän från och med den 1 januari 1965.

Förslaget medför bl. a., att vissa befintliga tjänster, främst assessorstjänster, måste föras på övergångsstat i samband med förstatligandet.

Vid uppgörandet av förevarande organisationsförslag har departementschefen i viss mån sökt beakta ordningen för arbetet i domsagorna och deras personaluppsättning samt möjligheterna att även i rådhusrätterna åstadkomma en mera ändamålsenlig arbetsfördelning mellan de ordinarie domarna och att överföra mindre kvalificerade uppgifter från dessa domare till fiskaler och tingsnotarier samt i sista hand till icke rättsbildad personal.

Förverkligandet av den avsedda gemensamma underrättsorganisationen förutsätter, att rådhusrätternas assessorstjänster, i den mån de icke omvandlas till rådmantjänster, vid behov ersättes med fiskaler och tingsnotarier med liknande arbetsuppgifter som tingssekreterare, fiskalskompetenta biträden eller tingsnotarier i domsagorna. Personalen i sekreterar- och notarieställning vid rådhusrätterna förutsättes bli ersatt på motsvarande sätt. Då övergångstiden, innan den nya organisationen kan genomföras fullt ut, torde bli relativt lång, finner departementschefen anledning icke föreligga att i förevarande sammanhang föreslå inrättande av särskilda tjänster för tingssekreterare eller att bestämma något antal fiskaler eller tingsnotarier. Behovet av dylik personal avses komma att prövas, på samma

Rådhusrätt	Borgmästare	Rådmän	
		Ordinarie	Extra
Stockholm	1	60	10
Göteborg	1	28	3
Malmö	1	17	1
Södertälje	1	2	
Uppsala	1	4	
Nyköping	1	2	
Eskilstuna	1	3	
Örebro	1	4	
Västerås	1	4	
Gävle	1	4	
Linköping	1	4	
Norrköping	1	4	
Motala	1	2	
Jönköping	1	3	
Kalmar	1	2	
Karlskrona	1	2	
Kristianstad	1	2	
Hälsingborg	1	4	
Landskrona	1	2	
Lund	1	2	
Halmstad	1	2	
Varberg	1	2	
Uddevalla	1	2	
Vänersborg	1	2	
Borås	1	3	
Karlstad	1	3	
Sundsvall	1	3	
Östersund	1	2	
Umeå	1	3	
Skellefteå	1	2	
Luleå	1	2	
Summa	31	181	14

sätt som nu sker i fråga om häradsrätterna, årligen i samband med att anslag äskas till verksamheten vid domstolarna.

Av förstatligandet berörd biträdes- och expeditivsvaktpersonal föreslås i avvaktan på resultatet av en utredning om arbetsuppgifterna m. m. för denna personal tills vidare bli övertagen av staten.

Utöver de rådhusrätter, som angivits i ovanstående sammanställning, finns rådhusrätter i Växjö, Alingsås, Kristinehamn, Söderhamn och Härnösand. Personalorganisationen i var och en av dessa domstolar består av borgmästare och två rådmän samt icke rättsbildad personal. Det finns anledning räkna med att nämnda städer inom en nära framtid kommer att förenas med domsaga. I den mån landsrättsförläggning icke hinner ske före eller samtidigt med huvudmannaskapsreformen den 1 januari 1965, föreslås staten övertaga rådhusrätterna med tills vidare oförändrad organisation.

Kostnaderna för övertagandet avses komma att preciseras i samband med att anslag till verksamheten äskas.

Beträffande detaljerna i förslaget torde utskottet få hänvisa till propositionen.

Motioner

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehått följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Carlqvist* (I: 831) och den andra inom andra kammaren av herr *Heningsson m. fl.* (II: 1022), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta att personalplanerna beträffande ordinarie domare vid rådhusrätterna måtte fastställas i enlighet med domstolskommitténs förslag;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Elmgren* och *Lars Larsson* (I: 832) och den andra inom andra kammaren av herr *Johansson* i Norrköping *m. fl.* (II: 1023), i vilka hemställts att riksdagen måtte fastställa antalet ordinarie domartjänster vid rådhusrätten i Norrköping i enlighet med domstolskommitténs förslag till sju, borgmästare och sex rådmän;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Alexanderson* och *Hernelius* (I: 837) och den andra inom andra kammaren av fru *Gärde Widemar m. fl.* (II: 1030), i vilka hemställts att riksdagen måtte jämka de i propositionen angivna grunderna för personalorganisationen vid Stockholms rådhusrätt efter förstatligandet på sätt angivits i motionerna;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Nyberg m. fl.* väckt motion (II: 1031), i vilken hemställts att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 156 måtte beträffande personalorganisationen i rådhusrätterna fastställa antalet borgmästare och rådmän i enlighet med de av domstolskommittén uppgjorda personalplanerna.

Beträffande motiveringen för yrkandena hänvisas till motionerna II: 1022, II: 1023, II: 1030 och II: 1031.

Utskottet

I förevarande proposition framlägges på grundval av domstolskommitténs betänkande i ämnet förslag om att rådhusrätterna skall förstatligas från och med den 1 januari 1965. Vid propositionen fogade lagförslag har av riksdagen remitterats till lagutskott. Första lagutskottet har i utlåtande nr 35 den 3 november 1964 tillstyrkt dessa lagförslag, innefattande bl. a. att rådhusrätterna skall förstatligas från och med föreslagen tidpunkt.

Statsutskottet anser den föreslagna huvudmannaskapsförändringen beträffande rådhusrätterna utgöra ett viktigt led i det pågående reformarbetet på domstolsväsendets område. Av väsentlig betydelse är härvid att ett förstatligande av rådhusrätterna skapar förutsättningar att få till stånd en

gemensam och enhetlig domarkarriär och därmed också större flexibilitet inom domstolsväsendet än vad som nu är fallet.

Mot vad departementschefen anfört och föreslagit i fråga om administrationen av rådhusrätterna efter förstatligandet har utskottet intet att erinra. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifter i dessa hänseenden, som Kungl. Maj:t finner erforderliga.

Vid fastställandet av den framtida personalorganisationen i rådhusrätterna bör såsom departementschefen anfört i möjligaste mån beaktas ordningen för arbetet i domsagorna och deras personaluppsättning. Departementschefen har pekat på möjligheterna att i rådhusrätterna — liksom under senare år skett i domsagorna — åstadkomma en mera ändamålsenlig arbetsfördelning mellan de ordinarie domarna samt att överföra mindre kvalificerade uppgifter från dessa domare till fiskaler och tingsnotarier samt i sista hand till icke rättsbildad personal. Utskottet anser, att dessa möjligheter bör prövas.

Av departementschefen framlagda förslag till personalplaner avser antalet borgmästare och rådmän i de rådhusrätter, som beräknas bestå i framtiden. Härutöver har det förutsatts skola finnas fiskaler och tingsnotarier i rådhusrätterna med liknande arbetsuppgifter som tingssekreterare, fiskalskompetenta biträden eller tingsnotarier i domsagorna. Då övergångstiden, innan den nya organisationen kan genomföras fullt ut, torde bli relativt lång, har departementschefen icke funnit anledning att i förevarande sammanhang föreslå inrättande av särskilda tjänster för tingssekreterare eller att fastställa antalet fiskaler eller tingsnotarier. Behovet av sådan personal har avsetts skola prövas årligen, på samma sätt som nu sker i fråga om häradsrätterna, i samband med att anslag äskas till verksamheten vid domstolarna.

I motionerna I: 831 och II: 1022 samt II: 1031 har yrkats, att antalet borgmästare och rådmän vid samtliga rådhusrätter måtte fastställas i enlighet med domstolskommitténs förslag. Vidare har i motionerna I: 832 och II: 1023 föreslagits, att antalet ordinarie domartjänster vid rådhusrätten i Norrköping fastställas i enlighet med domstolskommitténs förslag till sju mot f. n. befintliga sex tjänster för borgmästare och rådmän och av departementschefen föreslagna fem sådana tjänster. Därjämte har i motionerna I: 837 och II: 1030 beträffande Stockholms rådhusrätt betonats angelägenheten av att den nuvarande verksamheten i huvudsak handhas av ordinarie befattningshavare samt framhållits nödvändigheten av att antalet rådmantjänster blir tillräckligt stort. Om en ordinariesättning av den omfattning domstolskommittén föreslagit skulle befinnas icke böra komma till stånd, bör därför enligt motionärernas mening antalet extra rådmantjänster inte sättas lägre än att det sammanlagda antalet rådmantjänster vid denna rådhusrätt uppgår till av domstolskommittén föreslagna 76.

De av departementschefen förordade grunderna för personalorganisatio-

nen vid rådhusrätterna finner sig utskottet i avvaktan på erfarenheter av denna organisation i huvudsak kunna godtaga. Med anledning av departementschefens förslag till personalorganisation för rådhusrätterna i Stockholm, Göteborg och Malmö samt vad som anförts i motionerna I: 837 och II: 1030 angående angelägenheten av att den dömande verksamheten i huvudsak handhas av ordinarie befattningshavare vill utskottet understryka vikten av att vid stadigvarande behov ordinarie domartjänster inrättas. Med hänsyn till vad utskottet anförts i det föregående och i avvaktan på resultatet av den av departementschefen berörda undersökningen av möjligheterna att rationalisera arbetet särskilt vid de största domstolarna finner utskottet emellertid skäl tala för att det tills vidare bör få finnas ett antal extra rådmansbefattningar.

Även de av departementschefen framlagda personalplanerna finner sig utskottet i huvudsak kunna godtaga. Därvid förutsätter dock utskottet, att ytterligare extra domartjänster kommer att inrättas, därest jämkningar i organisationen skulle visa sig påkallade. Enligt vad utskottet inhämtat avser också departementschefen att i samband med att anslag till rådhusrätterna äskas senare i höst föreslå en medelsreserv, avsedd att användas för rådhusrätternas behov av bl. a. sådan personal. Med hänsyn till den nuvarande arbetsbelastningen vid rådhusrätterna i Stockholm och Norrköping anser sig utskottet emellertid böra tillstyrka förevarande motioner så till vida, att utskottet redan nu vill föreslå ytterligare tre extra rådmansbefattningar vid Stockholms rådhusrätt och en extra rådmansbefattning vid rådhusrätten i Norrköping utöver vad departementschefen förordat. I motionerna I: 831 och II: 1022 samt II: 1031 framförda yrkanden i fråga om personalorganisationen vid vissa andra rådhusrätter kan utskottet i avvaktan på närmare erfarenheter icke tillstyrka.

Vad departementschefen anförts och föreslagit i övrigt om personalorganisationen i rådhusrätterna efter förstatligandet föranleder ingen erinran från utskottets sida. Det bör få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om de övergångsanordningar, som kan erfordras för reformens genomförande.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

I. att riksdagen må beträffande rådhusrätten i Norrköping i anledning av motionerna I: 832 och II: 1023, I: 831 och II: 1022 samt II: 1031, sistnämnda tre motioner såvitt nu är i fråga, fastställa antalet rådmans-tjänster till fem, därav fyra ordinarie tjänster och en extra tjänst;

II. att riksdagen må beträffande Stockholms rådhusrätt i anledning av motionerna I: 837 och II: 1030, I: 831 och II: 1022 samt II: 1031, sistnämnda tre motioner såvitt nu är i fråga, fastställa antalet rådmans-tjänster till 73, därav 60 ordinarie och 13 extra tjänster;

III. att motionerna I: 831 och II: 1022 samt II: 1031, samt-

liga motioner i vad de icke behandlats under I. och II., icke må av riksdagen bifallas;

IV. att riksdagen må med de jämkningar, som föranledes av bifall till vad utskottet föreslagit, godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för den 23 april 1964 förordade grunder för personalorganisationen i rådhusrätterna efter förstatligandet.

Stockholm den 17 november 1964

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Gillström, Einar Persson, Birger Andersson, Axel Johannes Andersson, Virgin, Fritz Persson, Rikard Svensson, fru Wallentheim, herrar Bengtson, Per Jacobsson, Söderberg, Mårtensson, Edström, Kaijser och Nils-Eric Gustafsson; samt

från andra kammaren: herrar Staxäng, Petterson i Degerfors, Gustafsson i Stockholm, Ståhl, Karlsson i Olofström, Svensson i Stenkyrka, Almgren, fröken Elmén, fru Lewén-Eliasson, herrar Svensson i Ljungskile, Johansson i Norrköping, Carbell, Andersson i Knäred, fru Holmberg och herr Turesson.

Reservation

av fröken *Elmén*.